

CANDELA

IEȘE ODATĂ PE LUNĂ SUB CONDUCEREA UNUI COMITET

Redacția și Administrația comuna Valea lungă județul Dâmbovița

ABONAMENTUL 4 LEI PE AN

CUPRINSUL:

Un nou Rege. — Preoții cu ranita 'n spate. — Ateismul și Arta Catedralelor. — Iluzii și Servilii Oroglii D-lui Gârboviceanu. — Școala și Religionea. — Cărțile de ritual vechi și Cărțile de azi. — Un apel către Candidații la Preoție. — Biserica și Politicianismul. — Maniaci religioși. — Cine se economisește se adună. — Poșta Redacției. — Felurite.

UN NOU REGE

Dupa o domnie de 48 ani, patru luni și 3 săptămâni, primul Rege al țării românești, Carol I, Rege căruia cu drept cuvânt i s'ar putea acorda titlu de «Cel înțelept» a părăsit viața aceasta, rămașițele pământești, așezându-i-se în Monastirea lui Neagoie de la Curtea de Argeș.

La venirea sa pe tronul țării, Regele României, pe atunci Domnitorul Carol, prima grijă ce l'a preocupat a fost întărirea Bisericii și așezarea ei pe o temelie canonică, care a avut ca rezultat Autocefalia Bisericii.

Regele Carol pleacă mulțumit că a ridicat prestigiul României în afară și a întărit-o înăuntru, dându-i un rol preponderent în peninsula Balcanică.

Regele Carol a încetat din viața

Sâmbătă 27 Septembrie iar înmormântarea rămașițelor sale pământești s'a făcut cu mare pompă Joi 2 Octombrie, fiind plâns de toată suflarea românească.

Fie-i țărâna ușoară și pomenirea veșnică!

Incoronarea noului Rege Ferdinand I s'a efectuat Duminică 28 Septembrie la orele 2 $\frac{1}{2}$, într'un elan indescrribil, cu toată durerea produsă de moartea Regelui Carol cel înțelept.

Nolui Rege, Dumnezeu i-a hărăzit ca și predecesorului său, un mare teren de muncă. —

Ceasul revendicărilor naționale și al întregirii neamului a sunat și reclama multa muncă și atențiune.

Ridicarea țărâniei din starea de

umilința cetățenească și intelectuală
era o chestiune a cărei rezolvire o
începuse răposatul Rege, iar Biserica
reclama Noului Rege a doua Autoce-
falie :

• Isbăvirea ei de tutela Politicianis-
mului.

Traiască Regele Ferdinand I, cu
toată Augusta Lui Familie !

„Candela“

Preoții cu ranita 'n spate

De mult mă tot frământă, între-
barea: «Care sunt cauzele de se luptă
francezii atât de bine și cu atâtă suc-
ces... mult mai bine decât credeam
și ne așteptăm?»

Știam despre o schimbare de spi-
rit petrecută la ei în anii din urmă,
schimbare arătată și mărturisită în
mai multe scrieri recente.

Va trebui să se scrie odă despre
aceasta, ca să se știe că toată vile-
jeasca rezistență a francezilor nu e
o întâmplare, nu e numai o impro-
vizare a unui avânt, care se încrede
în puterea momentului și desprețuește
pregătirile din vreme, ci e perma-
nența unui suflet care poate suferi
înlănecări trecătoare, dar care iese
din nou la suprafață și-și face drum
printre ruinele teoriilor sfărâmate.

Pe când mă întrebam astfel des-
pre taina puterii Francezilor, imi
veni un ziar elvețian (Journal de Ge-
nève) care cuprindea un articol de
mult interes tocmai în chestiunea care
ne preocupă. Fără a ne da tot ma-
terialul necesar înțelegerii, ne dă to-
tuși puncte însemnate pentru a ur-
mări și a vedea existența sufletului
francez.

Articolul poartă titlul sub care am
început a scrie acestea și socolesc de

folos a l da pe românește pentru ci-
tilori noștri. E scris de un protestant
francez și e trimis din Paris ziarului
elvețian amintit.

Istoricul psiholog care va voi să a-
nalizeze mai târziu cauzele adânci ale
împotrivirii neașteptate, pe care Franța
o opune năvalitorului din 1914, va
trebui să noteze între alți factori nu
de prima importanță și o nouă aprin-
dere a sentimentului religios. Unul din
elementele acestei redeșteptări e pre-
zența atât de numeroasă și exemple
de atâtea ori eroic, al preoților care
se luptă sub steag. Pomenind nume
de aceștia, fără a vorbi de preoții o-
morâți ca preoți, împușcați în actul
împlinirii sfintelor lor datorii și căzu-
ca martiri în veșnițele lor stropite
cu sânge.

«Preotul-soldat», acesta e noul tip
de erou pe care l'a văzut născându-se
războiul din 1914 și pe care-l va con-
sacra mai târziu, pe care-l va imorta-
liza istoria națională. Rezultatul nepre-
văzut, de sigur, și fără îndoială pro-
tivnic socotelilor legiuitorilor secte
care stăpâniți mai înainte nu atât de
grija de a procura țării un supliment
de apărători, ci mai cu seamă pentru
a apăsa Biserica, au votat vestita legă
a «preoților cu ranita 'n spate». For-
mula a prins. Sub pretextul că nim-
nea nu trebuie scutit de impozit
sângelui în caz de război (acest im-
pozit însă nimenea nu l'ar fi refuzat
în acest caz), tirania partidelor anti-
clericale a avut și a crezut că va
tinge studiile bisericesti și va istea
vocațiunea multora, dacă va trimite
pe seminariști la cazarmă. Lege fani-
nică, lege de «anticlericalism» răs-
cios. Dar, după cuvântul sfânt care
poate cita aici, «Cel rău face lucruri
prin care se înșală» (Proverbele
Solomon XI, 18). Intr'adevăr, sem-
nărilor, ca și studentul în teologie, pro-
testant, totdeauna a fost la cazarmă
un soldat zelos, scrupulos și desăvârșit.

Surd la glumele nesărate, ferecat împotriva «farselor», adeseori cu mai multe înțelesuri, și împotriva curșelor întinse nevinovăției lui, el îndată a impus respect, și aceasta fără inutile aiere de sfătuitor, fiindcă el n'a predicat niciodată decât cu exemplul. Puțin câte puțin, curiozitatea legată de cazul preotului-soldat a perit, faptul a devenit comun și nu s'a văzut mai încolo nici un alt efect.

Abea azi începe a fi văzut. Multe din prejudiciile poporului față de preoți, «care nu sunt oamenii ca ceilalți», s'au risipit, când au venit în atingere cu regimentul. Frația izvorâtă din locuirea împreună, din corvada comună, din boala suferită sau din manevrele la care au luat parte, au umplut șanțul care adeseori despărțea de preot pe țaran. Intors, unul la plugul lui, celalt la altarul lui Dumnezeu, acești doi foști soldați s'au întâlnit apoi iarăși cu plăcere; o legătură s'a creat între ei. Și cine știe dacă, botezându-și copilul, țaranul necredincios nu s'a supus unul sentiment de stimă și respect către fostul său camarad, care și-a căpătat galonul stând la umăr cu el. Căci preotul de sat din 1914 a ajuns sergent, plutonier, ba chiar și sublocotenent de rezervă! Având mai multă instrucțiune, o purtare mai temeinică, precum și mai multă abnegațiune (chemarea preoților aici își găsește piatra ei de încercare), acestea au făcut din seminarist un soldat care, puțin câte puțin, a eșit din rânduri. Și când a îmbrăcat din nou haina preotească de data aceasta avea un grad pe care trebuia să-l poarte în caz de război.

Câți sunt astăzi de aceștia? Mai mult de 10.000, toți gradați, fără a vorbi de voluntari, căci după 2 August seminarile s'au golit.

Ce gradați și ce oameni procura Republicii Biserica catolică franceză! Ancorați cum sunt, în cultul lor dublu, cel al patriei și al lui Dumnezeu, ni-

mic nu e în stare să-i oprească. După cum un rănit îmi povestea mai deunăzi, «Cât despre curaj, nimenea nu e ca preoții, îți vine să spui că au pe diavolul într'inșii!».

Astfel s'au văzut lucruri uimitoare. La începutul lui August, au sosit rezerviști în gara de Nord din Paris pentru a se echipa. În grup se văd și două haine de preoți. Într'o clipă un soldat se agăța de gâtul unuia din el spunându-i: «Tu ești astăzi un frate! Hai să bei cu noi în sănătatea Franței!» Și mulțimea a început a aclama pe preot, care înainta ținându-se de braț cu camarazii săi. În același zi, într'o cafenea foarte elegantă, trei tineri bogați stau de vorbă prietenește, mai înainte de a se despărți. Unul din ei, serios cu tot surâsul inevitabil (surâsul e însă uneori grația gravitației), spuse cu jumătate de gură: «Aveți să râdeți de mine. Știți că eu nu prea umblu pe la biserici. Dar ce voiți? plec, și vreau cel puțin să mor curat. M'am dus să mă spovedesc. Acuma sunt mai ușor și am să mor vesel». Ceilalți dela care se aștepta să-l râdă, i-au răspuns scurt: «Și noi am făcut la fel». Fără îndoială, faptul acesta, dacă putem spune astfel, e un minimum religios, e ceea ce s'ar putea numi o credință portativă, credința simplă de soldat în campanie, asemenea celeia a marinarului. Dar acest gest de tradițiune strămoșească, această atitudine de cuviință în fața marelui taine a morții, pentru că cel puțin să cazi cuviincios, e ceva foarte adânc care renaște, e ceva care «se întoarce» din fundul veacurilor de muncă franceză și pe care prezența preotului oficial o înmulțește. Să observăm într'adevăr ca nu există o listă de morți căzuți pe câmpul de onoare și puși la ordinul de zi al armatei, în care să nu figureze și preoți. Cutare era port-drapel; celalt, care fusese propus pentru legiunea de onoare, a căzut în luptă

a doua zi; al treilea, văzând că compania lui da îndărăt (er. locotement, a sarit înainte strigând: «Sunt preot! Nu mi-i frică de moarte! Înainte cu toții!» Și a luat pozițiunea, dar a căzut ciuruit de gloanțe.

Ni se mai povestește și faptul următor: după bătălie, printre răniți și cei ce trăgeau să moară, un soldat, mal puțin rănit, s'a târât și a suflat la urechea unuia din cei pe moarte: «Eu sunt preot, te dezleg de păcate». Și a binecuvântat, uneori cu mâna strivită...

În sfârșit, dacă ne amintim că generațiunea tânără, care se luptă acum, a crescut în mijlocul tuturor sectarilor, care au dezgustat-o, revoltat-o și transformat-o, nu ne vom mira că în mijlocul acestor monstruoase secerări ale morții printre rândurile unei tinerimi nevinovate și eroice, preoții reînoiesc pe de parte faptele arhiepiscopului Turpin, iar pe de altă parte soldații reînoiesc pe acel al lui Roland, care și-a întins mânușa spre cer, ca să moară și el curat. Și când pacea va îngădui să sădim crini pe toate aceste morminte proaspete — crini amestecați cu lauri, — se va simți că în Franca este ceva schimbat.

*

Din acelaș ziar, citez o notă care, pentru duiosia ei, de viață militară amestecată cu sentiment religios, merită să fie cunoscută de cititorii noștri. Sunt rânduri luate din scrisoarea unui ofițer german și pe care le publică ziarul numit

...La 1 Septembrie trecut, zice ofițerul german, am respins o patrulă de vânători și am făcut prizonieri doi soldați. M'am dus cu unul din ei lângă un tânăr ofițer căzut în capul detașamentului inamic. Idata am înțeles că a fost lovit în inimă. Vânătorul care mă însoțea m'a întrebat cu neliniște: «Traiește ofițerul meu?» Și cum eu

i-am răspuns negativ, printr'un semn din cap, soldatul a căzut în genunchi și s'a rugat mult pentru locotinentul său. Era o scenă mișcătoare. De departe, pe câmpiile luminate de soare, se vedeau patru cai omorâți, și apoi trupul tânărului ofițer francez pe care-l înconjurau oamenii mei și un prizonier; în centru acestui grup soldatul francez se ruga în genunchi. O tăcere solemnă domnea și fiecare din noi simțea ceva cu pasul morții, care mâine poate îl va atinge. Și eu în tăcere m'am rugat cu vânătorul prizonier pentru acest viteaz camarad, locotinentul de rezervă Gaston Porgues din Bordeaux».

Fapte duiosie, care aruncă o lămurire de lumină peste grozăviile războiului...

„Minerva“

Arhim. Scriban

Ateismul și arta Catedralelor

Religiositatea a fost un mare factor pentru progresul artei

Noutatea e ceva foarte relativ:

Unii află pentru întâia oară, ca ceva foarte nou, ceea ce a intrat de mult pentru alții, în domeniul banalității curente; și alteori se descoperă... ceea ce a fost descoperit de mult!

Conform acestui relativism sufleteș, mulți vor fi aflat ca ceva nou, ca ceva neașteptat că în occident nici o manifestare artistică nu e mai valoroasă, nu joacă mai mult rol în complexul culturii, decât arhitectura religioasă. S'au putut omori răniții, s'au putut întrebuința gloanțe dum-dum, dar distrugerea unei catedrale nu s'a putut face fără prealabile somațiuni, și nu s'a făcut decât atunci, când nu se putea face altfel. A fost o distrugere în extremis.

Dar o dovedește aceasta tocmai însemnătatea monumentelor artistice religioase în mijlocul culturii unui neam. Au fost cândva liber-cugetători, apoi din principiu din cauza lipsei de prea multe principii! au fost oameni cari au socotit sentimentul religios ca o absurdă rămășiță a timpurilor de necugetare; au fost mulți cari au văzut în religie doar formele cu adevărat inferioare ale cultului sau ale superstițiilor. În fond e altceva: *Orice religie se susține datorită un ideal, și orice rugăciune adusă lui Dumnezeu este o îndicare deasupra trecătoarelor patimi ce rod un suflet și micșorează o cugetare.* Idealismul religios a fost astfel balsamul alinator al durerilor, și a fost în vremurile de necultură singurul factor, care să susțină noblețea cugetului omenească.

Și pentru că orice religie este o proiectare a idealului, se înțelege de ce religia a fost unul din factorii susținători ai artei. E de ajuns a vizita un mare muzeu, a trece printr'un oraș din apus, pentru a ne da seama că izvorul de inspirație al artiștilor, a fost sentimentul religios. Scoateți pe Rafael, și pe Michel-Angelo, pe Fidias, și pictorii flamanzi și olandezi, pe primitivii germani, din lumea biblică, și veți înțelege atunci că ați decretat mulțumirea lor, atâta de covârșitor este sportul dintre Biblie și Cartea Artei, între martirologie și galeria artistică!

Secole întregi și generații perindate au lucrat la înfăptuirea catedralelor de pe din Europa. Ce dovadă, deci, ni putem da în sensul că arta a găsit în Religie izvorul ei de viață; și credința temelie progresului ei? Cât entuziasm, ce fanatism, și câtă goană de cugetare și de fantezie, nu implica construcția unei mari catedrale? O înțelegem aceasta chiar dacă am fi avut fericirea să vizităm pe cineva din apus, și ne-am mulțumi cu

vizitarea minunii arhitectonice care se numește Curtea de Argeș.

Izvorâta din cucernicia lui Neagoe-Basarab, și din știința lui, de oarece se pare că voevodul însuși a fost arhitectul ei constructor (Neagoe învățase la curtea Sultanului Selim arta arhitectonică). Biserica dela Curtea de Argeș a fost lucrata ani întregi, și generații s'au perindat cari au contribuit la perfecțiunea ei. Numai recenta restaurare a d-lui A. Lecomte de Nouy a durat 11 ani și a costat 1.501.000 lei. Și să notăm că splendida biserică nu e mai lungă decât de 45 metri și nici mai largă decât 20 metri.

Bisericile astfel au tradus în linii și forme artistice profundul, eternul și nebiruitul sentiment religios, — sentimentul pe cari unii superficiali îl consideră ca o superstiție vremelnică!

„Viitorul“

— t —

Isus și servii săi

D-lui P. Gârboviceanu „Omagii“

Lumea sufletului pare că tinde a cuceri întreg Universul. De unde la început materia era stăpâna puținului suflet, azi ea devine o jucărie în mâna lui. Cu toată aparența de științificare, de materializare; cu toată iluzia victoriei cunoștinței, din zi în zi ne dăm seama că viața, oricare ar fi ea, atât macar cât un accident, stăpânește materia moartă. Sufletul omului strabate vidul universal, strabate adâncul mărilor, găurește pământul, strabate stânci nestrăbatute de forță materiei. Sufletul strabate însuși moartea. *Căci nu e viața numai alăil cât se vede.* Sufletul umpe și leagă tot Universul la o laltă.

Deaceia puterea sufletului va supune totul. Am îndrăzni chiar să aruncăm o ipoteză: în lumea omenească e fapt

constată că mergem spre o degenerare trupească tot mai accentuată și aceasta mai cu osebire în clasele intelectuale. Și această degenerare de materie este însoțită de o creștere intelectuală. Lucru poate exagerat, dar poate fi constatat; pornind de la viața animală, însumând aci și pe acei dintre oameni la care viața fizică are predominanță, vedem că materia crește în detrimentul sufletului. Este o lege a compensației, relativă de bunăseamă, ca orice lege de altfel, dar care e în primul rând o constatare de fapte pozitive. Dacă nu putem vedea cu scurta noastră viață cum își găsește aplicarea o lege naturală, putem însă simți cum lumea merge tot spre spiritualizare. Și cine știe dacă într-o bună zi nu ne vom trezi cu simple puncte materiale complexe în organizația lor, dar de o putere intelectuală fulgerătoare. Paradoxala noastră ipoteză ne duce prea departe; ne așează în opusul realității; căci mintea care agită materia—(mens agitat molem)—nema mai având ce agita nu va mai exista nici ea.

Dar să părăsim acest teren al închipuirilor; rămânem la o constatare pozitivă, incontestată de știință, că: *lumea se subtilizează.*

Precocitatea câștigă tot mai mare teren și este înainte copiilor din ce în ce tot mai aproape de nașterea lor. Nu e mirare că un copil de patru ani din zilele noastre să fie geniu în timpuri trecute. Faptul se explică prin aceea că noi moștenim la naștere tot haosul culturii intelectuale al înaintașilor noștri. Iar cei ce vin după noi vor avea un patrimoniu dacă nu mai mare cantitativ, mai mare calitativ.

Precocitatea se pare că ar fi primejdie pentru fizicul omenesc. Lutul e amenințat să dispară, rămânând numai suflul divin. Trebuie însă să recunoaștem că mintea crescândă e numai o redusă cauză de degenerare. Sunt alte cauze, pe cari toți le știm, dar la

cari uitându-ne mai bine vom vedea că ele însăși nu sunt decât efecte ale dezvoltării intelectuale. Lucrurile astăzi stau; peirea lumii omenești va fi poate mai aproape de cât a globului pământesc.

Dacă toate acestea sunt adevărate, nu e mai puțin adevărat că viața se flectează e mult mai complexă decât cea materială și că prin urmare ea devine cu atât mai complexă cu cât ne subtilizăm mai mult.

Ori în ceva complex e lucrul constatat că activitatea e mai mare; energia e mai cheltuită, că viața e neliniștită. Și lucrurile din viața toate zilele ne-o dovedesc aceluși până la evidență. Se pare că nevoia e tot mai mare, pentru că cerințele sunt tot mai numeroase. Adică aceste cerințe ni le făurim noi și-ne sub auspiciul progresului intelectual. *O concluzie paradoxală aparentă e că mergem spre nefericire.*

Și cu toate acestea oamenii fericiți sunt și vor fi. Întrebarea însă e cum om poate fi fericit în lumea aceasta din ce în ce mai ispititoare?

Oamenii de știință, înarmați cu cea mai puternică armă *răbdarea*; ei au descoperit secretul minunilor, au desvăluit adevărul din întuneric pentru care totul e posibil acestora. Au fost ei fericiți? Au găsit cărarea care duce la fericire? Și dacă au găsit-o, luat-au ei pe vre-un precocit de mână să-i facă vânt pe ea?

A fost cu toate acestea. Unul din ei nu și-a trudit mintea să afle secretul întunericului în care zăcea adevărul, cu înlănțuirea sa cauzală. A fost fericit care nu a purtat laurii academiilor lumii. Dar acesta a găsit cărarea fericirii, a îndreptat o lume întregă pe ea bineînțeles cei cari l'au auzit.

Mai mult încă acela a prins în viziune de geniu o cărare eternă de fericire; o cărare pe care vor să meargă și cei de azi ca și

peste sute de secole pentru a ajunge la adevărata fericire. Să nu se laude pozitivistii cu educatorii lor pozitivi, căci dacă s'ar uita mai cu deamăruntul la sistemele lor, vor găsi în ultima analiză tot eternele principii ale lui Crist. *Căci Acela a fost Crist.* Scuturați învățătura Lui de hainele în care a îmbrăcat-o urmașii Sai și veți descoperi o lege eternă, pe care trebuie s'o urmați spre a ajunge spre fericire.

Foarte bine, vor spune anticriștii și ateii; iată că voi înși-vă recunoașteți că învățătura lui Crist trebuie desbrăcată de hainele sale.

Recunoaștem fără îndoială lucrul acesta, dar e o recunoaștere pură și simplă, fără ca ea să coboare învățătura lui Crist. Noi însă vom răspunde și mai mult: hainele în care se prezintă această învățătură, au putut să-și asigure victoria. A trebuit să fie simțul Divin (ca să nu zicem cu omeneșcul «bun simț») al lui Crist ca să înțeleagă că în lumea aceasta totul trebuie să treacă îmbrăcat. Dar chiar psihologia faptului, în toată pozitivitatea sa, ne arată unde rezidă puterea de expansiune a învățăturii lui Crist. Formele redau o Personalitate Divină, inaccesibilă oamenilor. Misticul ascunde în el forța spre mai bine; necunoscutul îl face pe muritor să se gândească cel puțin cu un grad mai presus de cât nivelul vieții omenești.

Crist și Apostolii săi au fost personalități divine, cu puteri magice. Și puterea lor a fost cu atât mai mare cu cât au știut să se ridice din viața animalo-materială, să se înviaie în imanentia suflului divin. Ei au știut să se ridice sus pentru a fi văzuți; au știut să clădească munte sufletesc peste nivelul comun, pentru a fi auziți. *Lucrez e așa și azi și mâine. Trebuie să se ridice sus dacă ai pretenția să fi ascultat!*

În cazul nostru e vorba de înălțimi sufletești. Dar mai e vorba și de alt-

ceva: Acei cari servesc învățăturii lui Crist, cred ei oare că e destul a cuceri o diploma teologică, pentru ca să se agațe cu ea de o slujbă bisericească? Cred ei că rolul ce și-a luat e un simplu rol de rând, o funcție retribuită de Stat? Nu simt ei oare că ei ar putea avea în păstrarea lor cheile dela poarta fericirii?

Fără îndoială ca da. A fi sclavul lui Crist, înseamnă a-ți clădi o ridicătură cel puțin jumătate ca a lui. *Înseamnă să-ți faci din sufletul tău o personalitate divină, sau cel puțin omenească.* Prin urmare să nu se laude cineva cu bruma de material adunat în decenii de studii, nici cu diplomă, nici cu titlul. Cristos poate fi înțeles de toți; dar acei cari l'au înțeles în deajuns trebuie să se gândească bine că cu aceasta nu au folosit nici chiar învățăturii lui Crist.

Ridicați-vă dar din zăgăsurile materialismului banal, trăiți într'o viață mai demnă de rolul vostru; vorbiți-ne de pe înălțimea personalității voastre morale, dacă voți să fiți ascultați.

Căci mare este rolul vostru!
Lumea sufletului crește tot mai mult.

D. C.

Școala și religiunea

În vremile acestea, în cari, rostul Religiei în școală, se slăbește din zi, în zi, socotesc nu fără importanță, o scurtă expunere a mersului evolutiv al Școlii. Firește, nefiind competent, voi reuși prea puțin, rândurile acestea ale mele, fiind mai mult să emulez pe cei competenți.

Voi studia școala neapărat dela Renaștere spre timpurile noastre. Firește că și până la Renaștere au fost școli. Cum vor fi funcțio-

nat școlile acelea, istoria întunecată și încăl-cită a evului mediu, nu ni poate lămuri mai nimic. Mai probabil, că în vremile acelea e-rau numai școli clericale, pentru învățatura candidaților la preoție, și preoți aceștia, in-strulau aparte în castelele lor feudale cu multe turnuri pe nobilii feudali. Așa dacă ne-am duce și mai departe, la vremurile în-nalate de Hristos, ușor am putea constata, că toată școala greacă și romană, era numai religioasă și că toată libertatea clasică este religioasă, bine înțeles, în sensul religiunii de atunci.

De altfel, istoria antică, e cu mult mai clară decât istoria evului mediu. Tot evul mediu ni înfățișează spectacolul unei lupte nesfâr-șite dela om la om. Singurul drept, care domnia pe vremea aceea, era dreptul celui mai tare. Senlorii și feodalii, ereau adesea mai tari și decât Regii și Impărații.

Cea d'ântâi țară, care s'a desmeticit din starea de rătăcire a evului mediu a fost Ita-lia. Era și natural, să fie așa. Italia se găsla într'o stare excepțională. Tradiția culturii stră-bune, n'a dispărut niciodată din ea. Limba latină a trăit aproape până în secolul XIV, în Italia. Sf. Ambroziu, în predicile sale, vor-bia în latinește. Ilustrațiunile vechii culturi ro-mane erau încă neșterse din mintea italieni-lor, așa că Dante în Divina Comedie, a pu-tut lua cu drept cuvânt, ca erau pe Vergil. Renașterii culturale, care din Italia s'a întins în tot apusul, i-a purces renașterea religioasă reformațiunea în doctrina lui Luther, Cal-vin etc.

Efectele reformațiunii, a fost intrarea în acțiune imediat a Bisericii catolice. În fața primejdiei, ce îl amenința, Catholicismul a pus mâna pe școală. S'au înființat școli catolice peste tot. Era până și în Cracovia o școală destul de renumită, unde se acorda burse și moldovenilor.

În anul 1518, pe lângă școala din Craco-via se găseau poezi latini, cari i-au cântat *Carmen nuptiale*. Dar apogeul școlii catolice a fost atins în școala iezuită — fundațiunea lui Ignatius Loyala 1540.

Școala iezuită s'a întins repede, din Italia, în Franța, în Spania, în Austria, în Bavaria,

în Silezia și în Polonia. Reformațiunea își a-vea și ea școalele ei.

Niciodată, ca atunci, de sigur, Biserica lui Hristos, n'a fost mai în sentimentul întemeie-lorului ei.

În haosul, în noaptea întunecoasă a evului mediu, de odată s'a înălțat o lumină pater-nică, care a făcut să amușiască zângănitul de arme și a surpat mândria turnurilor sfide-loare ale castelelor ambițioșilor nobili.

Și școala iezuită ca și cea protestantă, n'avea la bază decât evanghelia lui Hristos purtătoarea de pace, de dreptate, de adevăr de frăție și de egalitate.

Mai ales școala iezuită ajunsese la atît înflorire, încât marele Bacon, într'o ocazie a putut zice: „dacă vreți să învățați pe voiștrii carti, trimiteți-i în școlile iezuiților”. Deosebirea între școlile iezuiților și ale re-formiștilor, era, că în vreme ce, individuali-tea ce nu putea conveni iezuitismului era eliminată din școlile lor, din potrivă, școlile protestante lăsau liberă dezvoltarea spontană a individului.

Aproape toate ilustrațiunile Pedagogiei Didacticei au fost ori preoți ori președini pentru cariera preoțiască și mai toți, în-pând cu Comenius și sfârșind cu Herbertul găslau alt scop pentru școală, decât mor-alizarea omenirii.

După Comenius — Episcopul Moravia născut 1582 — scopul omului, e în afară de această viață. Viața aceasta, e numai pregătire pentru viața eternă. Scopul educației după Comenius este: știința, moralitatea și religia.

După Iohn Locke, *Teologia* este studiul nobil, care e datoriat fiecărui om.

În secolul XVII, în Germania, când limbile moderne, au luat locul limbilor clasice în școale, în programul de studii al unei Aca-demii de cavaleri, primul obiect de învățămînt și cel mai principal, era Istoria naturală și Teologia.

Tot în secolul XVII, au apărut și școlile janseniste în Franța și Pietiste în Germania primele ca o reacție a dogmatismului catolic și secundele a rigidității școlilor reformate.

școli bazate pe o educație religioasă și
 și carti au făcut să progreseze, în
 Didactica

la Germania, Franke pietistul — 1695 —
 deschis prima școală cu suma de 12 mărci
 și în curia milelor la un Preot. La moar-
 sa lui, școlile sale, aveau o populație de
 100 elevi, 167 profesori și 8 profesoare.

Deviza școlilor pietiste, era aceasta: „iu-
 ra și credința înainte de toate.“ Cultura i-
 și înainte de înfrumusețarea inteligenții,
 și zicea mai departe Franke: „un dram de
 dinți, prețuiește mai mult decât cea ma-
 și știință istorică și o picătură de iubire
 învârată, decât cea mai desăvârșită știință a
 unor misterele.“

Șdar și școala realistă, care în Germania
 a luat locul școlii pietiste, dădea Religiei, lo-
 cel mai de cinste.

Școala realistă a lui Hecker, care punea
 și sigur bazele intuiției în învățământ, și
 și avea Muzeu, cu diferite instrumente, ma-
 și unelte vase etc. numia toate acestea „ip-
 timae res, Del opera“.

Școalele de fete din Franța, cari func-
 ionau mai adese prin Monastiri și al căror
 model a fost D-na de Maintenon, progra-
 mul școlar, era cam acesta: Rugăciuni, lec-
 și Biblia și Lucrul manual.

Primul foc împotriva Religiei în învăță-
 mânt, l'a deschis Rousseau. În lucrarea sa de
 și Emil, el strigă omenirii: Opriți-vă,
 și oparceți-vă. Drumul e rătăcit. Vă afundați
 și înă; mergeți în prăpastie. *Religia pro-
 și stingerea instinctelor, uciderea naturii.*
 și și Emil, coincide cu data expulzării
 și și.

Școala filantropică a reclamagiului Base-
 și și după acela pe principiile pe-
 și și lui Rousseau, a deschis după a-
 și și mai sistematic împotriva
 și și și științelor religioase.

Școala secolului XVIII, desființându-se școlile cle-
 și și local lor l'au luat școlile naționale,
 și și. Multă vreme școlile acestea au mers
 și și din pricina lipsei de profesori. Lipsa de
 și și, a creat școala normală superioară
 și și și Seminariul Pedagogic în Ger-

Dar colosala mișcare zguduitoare a Revo-
 luției, isbla nu numai în preoți catolici. Ea
 surpa toată școala de până atunci, a căreia
 bază era pur religioasă. În rătăcirea lor, unii
 profesori proclamau religiunea naturală, alții
 tăgăduiau existența lui Dumnezeu, și treced
 peste școala deismului, care li formase, că-
 zură în ateism.

Spirite mai circumspecte. și-au dat seama,
 că omenirea fără religie, avea să meargă
 în neant și atunci savanții veacului, ca Shaf-
 tesbury și Hume în Anglia, Kant în Germa-
 nia etc. au cercat să inventeze o morală in-
 dependentă de orice sistem religios. Ba, în
 Germania, aproape de finea secolului XIX,
 s'a fixat și un premiu, pentru o lucrare de
 morală, care să întemeieze legile morale,
 numai pe fapte positive sau naturale și care
 în acelaș timp să fie de acord și cu științele
 exacte.

Rolland a susținut constituirea unei mo-
 rale universale care să cuprindă principiile
 morale, armonizate și ale creștinismului și ale
 Antichității și ale Islamismului și chiar și ale
 lui Confucius.

Mai ales, în Franța, omenirea care s'a fă-
 cut mare hrănindu-se cu principiile *libertății,*
egalității și fraternității. Evanghellei lui Hris-
 tos, de mai bine 15 ani, a scos cu desăvâr-
 șire religiunea din toate școalele.

Pilda Franței, o urmează și celelalte țări și
 România, pentru a dovedit lunul că și fil ei
 sunt în curent cu moda franceză, dacă n'au
 suprimat definitiv religiunea din învățământ,
 așa cum figurează în programul de azi, e ca
 și desființată.

Dar despre religiune în învățământul nos-
 tru public, despre rostul Bisericii și religiunii
 în mersul evolutiv al învățământului nostru,
 ne vom ocupa în numerle viitoare.

Nenorocita experiență făcută de Franța cu
 scoaterea religiunii din învățământ, trebuie
 să deschidă ochii tuturor. Inșiși vrăjmași de
 ieri ai religiunii, din Franța, azi în fața de-
 zastrului moral provenit din golul lăsat în
 învățământ prin isgoana religiunii, scot ac-
 cente dureroase de pocăință pentru *greșelile*

lor. Aşa, bunăoară, iată un fragment dintr'un articol al inspectorului şcolar Dufrenne, publicat în ziarul „Le Gaulois”, reprodus şi comentat de distinsul profesor universitar-d-
Ioan Mihălcescu, în Revista ortodoxă. — „Metodele moderne de educaţiune rupând cu orice tradiţie religioasă, s'au lipsit prin aceasta de o mare putere şi de multe mijloace de convingere, pentru că tradiţiunea religioasă, este în ultimă linie, tradiţiunea neamului omenesc şi în cel mai înalt grad proprie pentru a forma oameni” — „Atunci când Robespierre făcu să se înalţe chipul unei cântăreţe, de sigur, frumoasă pe altarul Bisericii Notre Dame, în locul crucii a crezut fără îndolală, în nebunia lui, că în sfârşit a înlocuit un cult abstract şi plin de taine printr'o religie cu adevărat omenească. Şi totuşi, cântăreaşa înfăjişa pe fata morgana, fantoma înşelătoare, pe când crucea de lemn simboliza pe acea fiinţă de carne şi oase, înaintea căreia s'au plecat şi se vor pleca toate generaţiunile, pentru că este pătrunsă de aceeaşi viaţă ca şi noi, pentru că s'a născut în dureri ca şi noi, pentru că a suferit moarte ca noi, pentru că e Dumnezeu şi om în acelaşi timp, adevăratul om: ecce homo! Dacă şcoala vrea să scape de mizeria în care înnoată, trebuie să se însuflească de tradiţiunea religioasă a Franţei şi să facă loc larg cugetărilor simţirilor şi acţiunilor religiei creştine. Spre surprinderea şi ruşinea mea trebuie să mărturisesc, că: sărăcia bucăşilor de citire pe cari noi le punem înaintea şcolarilor, mărginirea intelectuală determinată de alegerea textelor clasice pe care le punem elevilor, *intenţia josnică a autorilor şi editorilor de cărţi de şcoală* — de această boală suferim şi noi Românii N. R. — cum reiese din schimbările de texte dictate de interes. În sfârşit un însemnat număr de falsificări ruşinoase, fac să fim încă departe de idealul unei şcoli cu adevărat nepărtinitoare şi franceze de fapt.

Rândurile acestea sunt scrise de Dufrenne, a cărui bună credinţă şi sinceritate nu trebuie de loc bănuită. Acest Dufrenne a fost învăţător şi totmai pentru activitatea lui febrilă pentru isgonirea Religiei din învăţa-

mântul francez, l-a ridicat la înalta slujbă de inspector şcolar, slujbă inamovibilă.

Experienţa, l'a convins şi pe ateul Dufrenne, că educaţiunea, nu se poate face fără religie.

Experienţa, l'a condus şi pe Dufrenne la adevărul stabilit de marele Pestalozzi, că dacă se neglijează educaţia religioasă, forţa individuală care nu poate stagna ci trebuie să se desvolte într'o direcţie, va fi atrasă de răul social, care conduce pe individ la egoism, pentru că forţa individuală, evoluează între două puncte contrarii: moralitatea şi egoismul. Puntea de trecere la primul punct e-o dată educaţia religioasă iar la cel de al doilea lipsa acelei educaţii şi mediul social stricat.

Când toţi pedagogii mari ai timpurilor au dat un rol de căpetenie religiei în învăţământ, când încercarea Franţei de a exclude religiea din şcoală a eşuat, când din potrivă, naţiunile cu respect pentru religie lor, cum este Germania de pildă, cresc înaintea, acţiunea ce se observă şi la noi în România, de a face tot mai mic rolul religiei în învăţământ, se poate numi chiar abominabilă.

Religiunea a existat înaintea şcolii şi multă vreme, religiea a fost şi şcoala. Mai ales religiea noastră creştină înfiinţată de Hristos, care în ipostasul său de om, a fost tipul celui mai desăvârşit pedagog, este cea mai înaltă şcoală.

Şcoala, ca în Franţa de azi, fără religie slăbeşte şi împiedică propăşirea popoarei.

Religiunea moralizează indivizii şi consolidează popoarele.

Religiunea a fost, este şi va fi, nervul tător de viaţă şi putere al omenirii.

Religiunea a trăit şi va mai trăi popoare fără şcoală, dar şcoala nu va putea creşte fără religie.

Pr. Cernoc

Cărțile de ritual vechi și cărțile de azi

Am găsit în Biserica parohială din comuna Valea-lungă jud. Prahova, între alte multe cărți de ritual din secolul XVIII și o Evanghelie tipărită de Voievodul Șerban Cantacuzino în tipografia Mitropoliei din București în anul 1682. Cartea aceasta, are deci, o vechime de 232 de ani. Cartea aceasta împreună cu alte 4—5 cărți în vârstă de 130—150 de ani, sunt încă în uzul numitei Biserici, în țărcomnic bătrân, nevoind să pună mâna pe cărțile noi ale Bisericii, care după spusa lui, nu sunt nici așa de sfinte ca cele bătrâne, și au și hârtie și legătură prostă.

Partea a doua a obiecțiunii țărcomnicului acestuia, mie, mi-a părut cum nu se poate mai întemeiată.

Intr'adevăr: cărțile noi de ritual pe care le furnizează Bisericilor noastre Tipografia Cărților Bisericești din București, atât în ceea ce privește legătura cât și în ceea ce privește hârtia sunt incomparabil inferioare cărților vechi.

Cred că nu aș greși de loc, dacă aș afirma, că în Biserica cea mai bine întreținută, o carte de ritual nouă, nu poate trece peste un sfert de veac.

Mai marii Bisericii, n'ar face rău, dacă s'ar ocupa puțin de această afacere, luând măsuri ca tipografia cărților bisericești, să se aprovizioneze cu o hârtie specială pentru cărțile de ritual.

Aci imediat urmează *Prefața* Evangheliei lui Șerban Cantacuzino tipărită la București în 1682.

Io Șerban Cantacuzino Basarab Voievod.

Din mila lui Dumnezeu Domn și obladuitor Țării românești. Tuturor celor ce se vor întâmpla a ceti întru Domnul să se bucure.

Mare este dragostea prea bunului Dumnezeu care din început a arătat și arată la om fiind lucru al său și zidirea mânilor sale: și viața lui dintru a sa suflare precum zice sfânta scriptură: și suflă întru dânsul duh de viață. Drept aceea multe și bogate mijloace a făcut pentru a lui spăsenie și întâi a dat legea cea firească: ca prin mijlocul zidirilor să vie pre cunoștința lui Dumnezeu precum zice apostolul: Ziditorul Dumnezeu se vede dintru mărire și frumusețea zidirilor. Prin care zidiri și iubitorul de Dumnezeu Avraam sau dus spre cunoștința dumnezeiască. Iar de vreme ce nici pentru aceste zidiri ai cunoscut omule pre Dumnezeu. Iară de a doua oară au dat lui legea cea scrisă prin Moisi la muntele Sinaei; cea deplină pentru nedeplină cunoștință a Iudeilor. Dacă iarăși nici pentru aceasta au luat omul folosință d'ereaptă atunci mai pe urmă de toate, Au trimis pe cel unul născut Fiul său. Care însuși zicea: atâta au iubit Dumnezeu lumea încât pe Fiul său unul născut l-au dat și lui și dă trup și suflet nevăzut din Prea curată Fecioara: datau lui noul testament, legea cea deplină, zisă sfânta și Dumnezeiască evanghelie. Pentru care purtătorii de duh prooroci au proorocit zicând: din Sion va eși legea și cuvântul Domnului din Ierusalim; iară nu mai multă pe muntele Sinaei, care Evanghelie este lumina oamenilor și a credinșilor, eu sunt zice viața și învierea, întru Evanghelie 4 lucruri să cuprind; înfricoșari, Porunci, Credință și făgăduință. Și cu înfricoșari se câștigă frica lui Dumnezeu pentru care zice: că cei drepti se vor duce în viața de veci; iar cei păcătoși

la munca de veci, acolo va fi plânsul și scrâsnirea dinților. Prin porunci, iarăși câștigase bunelc fapte, pentru care zice: aceasta poruncesc vouă să vă iubiți unul pe altul, și precum veți să faceți vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea prin credința iarăși câștigase lumina credinții, și viața de veci, pentru care zice: cel ce va crede în mine, de va și muri, va fi viu. Prin făgăduința iarăși iaste, ca unde zice: veniți blagosloviții părintelui meu, de moșteniți cea gătită vouă împărăție. Na! înaintea de zidirea lumii. Pentru aceia cu adevărat această sfântă și Dumnezeiască evanghelie este cale și adevăr prin care ne povățuim spre lumina vieții, care iaste el însuși: eu sunt zice calea și adevărul și viața.

Aici într'această sfântă evanghelie fericescuse milostivii: fericiți zice de milostivi că ei se vor milui. Aici într'această se laudă mucenicii: cine va vrea sufletul lui să se spășiască, zice săl piardă pentru mine și pentru evanghelie.

Aici se laudă pustnicii: cine va vrea să vie după mine, să se lepede pre sine, zice și să ia Crucea sa, și să vie duple mine.

Aici se fericesc Arhieriei: și păstorii cei ce au luminat în lume cu bunele lor fapte, și cu ale lor învățături, ca o lumină, voi sunteți zice, lumina lumii. Aici toate săvârșirile să află filosofia cea cunoscătoare și lucrătoare. Aici toate cele domnești sărbători: și ale Prea cinstii se află. Aici și cei drepti împărați și Domni: să fericesc câți pentru adevărul și spre facerea de bine, sau nevoit și se nevoesc. Pentru că facerea de bine; este plinirea evanghelicești porunci.

Acestea cunoscând și noi, având învățatură de la strămoși, pentru Dumnezeiasca credință, și cum că credința care este nouă dată de Prooroci și Apostoli fără de fapte iaste moartă și sufletul credinții sunt faptele. Nevoi

tu neam și noi să ne arătăm credința cu fapte, de vreme ce den mila D-zeu neam învrednicit Cinstului cestui Scaun al moșilor strămoșilor noștri, a fi stăpân și oblăduitor. A socotit ca să îndereptăm ceia ce în folositoare sufletelor și având nădejde pentru cele viitoare bunătați ne nevoit de ani săvârșit acest lucru Dumnezeiesc, sfânta această evanghelie.

Care ne fiind mai dinainte tocmai la slovenie să cetească după rândurile zilelor și a sărbătorilor celor Domnești, și ale Sfinților. Poruncităm în telui nostru lordachie Cantacuzino, Stolnic, de o au îndereptat, și o așezat precum umblă cea elinească întru toate asemenea, după orându Bisericii Răsăritului, alcăturindu-se sfintele cuvinte, spre mai aleasă în legere, a limbii Românești. Și așa a noastră poruncă și cheltuială, îndereptându-se și puindu-se și în Tipografia ce s'au lucrat la sfânta Mitropolie, fiind Arhieriu și păstor creștinescului acestuia norod, Parinteie nostru Kir, Teodosie Mitropolitul.

O punem aceasta înaintea tuturor celor ce vor ceti și dentru mica orăneală noastră, o dăm aceasta dar și la toate beserecele țării noastre, în folosul creștinescului norod și în pomenirea noastră și a părinților. fiți cu bucurie toți ceice veți ceti, pomeniți celui ce a câștigat vouă cest bine, și rugați pentru spașea noastră, deapănarea pre Dumnezeiește.

Versuri politice asupra stemelor Luminatului și înălțatului Domn Șerban C. B. Voevod.

- „Gripsorii și stemele, semne împărăției,
- „Precum și corbul, vedese, a fi semnul Domnului,
- „Cu care cest luminat Domn, vrednic stă
- [podobea]
- „Amândorora Stemelor moștean să pomenim,
- „Că despre neamul părintesc, pe gripsori
- [păne]
- „Iar despre mumă pe deplin pre corb
- [Domne]

Un apel către candidații la preoție

Tineri seminariști teologi, candidați la preoție, opriți-vă, desmeticiți-vă! Mergem în prăpastie! Dam Biserica de răpa! Caile pe care mergem sunt anti-podul cărarilor mântuirii!

Ascultați deocamdata, scrisoarea unul fost deputat.

Onorată redacție,

Pentru prima dată în viața mea, am pus mâna pe o foaie preoțească, celtid «Candela» d-voastră.

În toamna trecută eram deputat. În orașul nostru apărea o gazetă locală, care se adresa poporului în scopuri electorale ale partidului nostru. De aceea clubul nostru se nevoise să vâneze vre-o câțiva învățatori și preoți, cari să scrie în foaia aceea, care deși era a clubului nostru, eu nici măcar nu o citeam.

În schimb, pretențiunile învățătorilor și preoților redactori, mergeau până la ridicol. Natural, pe cât puteam îi satisfăceam. Un învățator dintre aceștia, avea un cumnat teolog. Li găsisse o partidă bună și voia să l însoare și să l și facă preot în satul miresei, în locul unui preot bătrân trecut de 70 de ani, pe care trebuia să l scot la pensie ori să l înlătur, mai ales că preotul acela, nici nu era «de-ai noștri».

Ba, pentru a mă angaja și mai mult în această afacere, îmi propune să fiu și nașul acestui candidat la preoție.

Am aprobat și aceasta. S'a făcut la țară nuntă mare, ca la oraș. Eu am plecat dela oraș cu două automobile și mai multe trasuri. Cei cu nunta aveau și el tot trasuri. Ne-am plimbat, am petrecut... În sfârșit am făcut o nuntă boierească la sat.

La o lună după nuntă, finul vine la mine să-i dau și eu zestrea cea mare: Biserica, pe care el, socrul lui și toți ai lui puseseră ochii.

Novice în cele bisericesti, eu socoteam pe preoți niște funcționari la sate, cum bunăoară sunt învățătorii, perceptorii, notarii, etc., cari deși nu se pot numai decât destitui se pot totuși transfera.

Am mers la Senat, într-o după amiază până în Crăciun pentru a conferi cu Episcopul respectiv în această privință.

Finul îmi dăduse o notă, de cum trebuie să pun chestiunea Episcopului. Vlădica, după ce îi spun eu toate acestea, îmi spune că îi cer un lucru absolut imposibil și în tot cazul greu.

Îmi spune că e nevoie de o cercetare împotriva titularului parohiei solicitate; că preotul acela trebuie găsit rău, că apoi trebuie judecat și condamnat și numai după ce parohia rămâne vacantă prin condamnarea acelui preot, numai atunci finul meu avea să capete biserica dorită.

Episcopul îmi mai da totuși o soluțiune. Îmi spune că are în Eparhie peste 15 parohii vacante. Baiatul, zicea Vlădica, să-și aleagă o parohie din acestea și să stea acolo până la moartea bătrânului ori să solicite pe bătrân să se transfere.

Am mulțumit bătrânului și am plecat. Finul mă aștepta acasă. l-am dat a înțelege că sunt supărat și i-am spus să mă caute a doua zi la ora 11.

Eram necăjit și pe mine și pe Episcop. Necăjit pe mine pentru că făgăduisem ce nu trebuiau să făgăduiesc și pe Episcop pe care-l socoteam de rea credință.

Ma gândeam la administratorul Casei Bisericești, căruia la rigoare îi puneam în cap pe Ministrul de Culte.

l chem la telefon și l întreb dacă îl pot găsi a doua zi la 9 și jumătate la Casa Bisericii. Administratorul era

un arhieru învățat Vartolomeu. Imi răspunde, că bucuros, dacă vreau și mai de dimineață.

M'am sculat peste obiceiul meu foarte de dimineață și eram grozav de nedumerit. Imi luasem angajamente solemne la nuntă.

M'am dus în sfârșit la Casa Bisericii. I am spus Arhierului toată târșenla. Arhierul s'a gândit mult. În urmă mi-a spus ca și Episcopul, că preotul cu foarte multă greutate se poate îndepărta. Dar mi-a dat o soluțiune: să-l fac pe finul meu preot ajutor plătit de comună, în care calitate să rămână până la moartea bătrânului și mi-a dat și indicii de cum trebuie să lucrez în consecință. În tot cazul era o soluțiune care mă împăca pe jumătate. Am comunicat acasta finului meu, care deasemenea se arăta întru câtva satisfăcut și i-am spus să mă aștepte acasă, în provincie, în ajunul Crăciunului.

Socrului și rudelor finului meu nu le-a convenit de loc soluția mea, mai ales că se zvonea despre demisia cabinetului.

Când vin acasă, găsesc o nouă gazetă în orașul meu, iar pe învățătorul X, cumnatul finului meu, care până atunci scrisese la gazeta noastră, îl văd scriind în gazeta aceasta nouă liberală, insultându-ne partidul nostru și mai ales pe mine fiindcă îi satisfăcusem toate capriciile. Nu m'a surprins constatarea aceasta. Defecțiuni de acestea se observă în toate clasele noastre sociale.

În sfârșit am căzut dela putere și au venit liberalii.

Finul și toate neamurile lui, și-au schimbat părul și s'au făcut cu toții liberali. Până la începutul lui Februar, finul meu era preot ajutor în satul dorit de el și de socrul său, iar de Paște era paroh în locul bătrânului, care a rămas ajutor, iar la alegerile de Constituantă, finul meu urca tribuna

clubului liberal, spre a arunca cu noi în noi.

Prin luna Iulie, într'o după amiaza, factorul îmi aduce iute alte ziare și «Candela» d-voastră No. 3 și 4.

În mod aproape involuntar, deschid în două revista care se destace tocmai la jumătate și văd articolul «Câteva cuvinte asupra Episcopatului de azi».

Cu cât avansam în citire, cu atât deveniam mai atent.

Portretele episcopilor de azi, cheuate în judecata marilor Paul, Ignatius, Hrisostom, Vasile cel Mare, Veniamin Costache, Varlaam, Dositei, Scriban etc. cum și strigatul d-v. legitim de a se elimina politica din Adunarea bisericească, m'au făcut să dau mai mult interes acestei reviste pe care am citit-o întreaga după aceea.

Văd la d-v. accentuări sincere. Politica n'a dat ea însăși năvală în Biserică. Au vârat-o acolo Preoții.

Și răul trebuie căutat și mai sus. Candidații la preoție oricâtă carte bisericească ori fi învățând, în școlile lor, les din ele cu prea puțină educațiune morală și cetățenească.

Finul meu e o dovadă eloquentă și ca finul meu, sunt mai toți. În cler, azi, se observă un *bellum omnium contra omnes*, fiecare membru înarmat fiind cu politica, politicieni, hulă, minciuna și intriga.

Strigatul domniei-voastre, e glas lăminat, numai de nu ar fi glasul celui ce strigă în pustiu.

Cu poșta de azi, v'am expediat abonamentul.

Cu urări de bine

R. fost deputat.

Auziți, tineri candidați la preoție, cum vă judecă, un profan în cele bisericești. Nu căpațați zice el, în școlile voastre, destulă educațiune morală și cetățenească! Lucrul poate fi, în parte, exact.

Fiecare candidat la preoție, nu are alt ideal, de cât «o parohie bogată» orf de cine ar fi ea deținută, căci cu bani și cu forțe politice, ce nu se poate cuceri azi în biserică?

Aproape toți candidații la preoție, azi, la însurătoare, se pun sub protecțiunea politicianilor, pe unul cunoscându-l prefectul, pe altul deputatul, pe altul fostul prefect, pe altul fostul deputat etc. pentru ca cu ajutoarele nașilor influenți să capete parohii bune ori situațiuni în cler. Intrușii aceștia provoacă la luptă și pe preoții liniștiți cari la rândul lor, reacționează, dacă nu cu politicienii, în tot cazul cu banii și de acela, în cler, azi este «bellum omnium contra omnes».

În nici o administrație publică, în țara românească, azi, nu mai domnește «batârul și plocoanele» moștenirea fanariotică, de cât numai în biserică!

Fii voi, eroii Renașterii în biserică țării aceștia!

Aveți posibilitatea!

Urmăriți pe acei dintre voi, cari pe câl plezișe vor să intre în cler! Faceți o Ligă. și dați în vileag pe toți preoții și candidații la preoție, cari nu pot intra într'o cancelarie episcopală, fără un deputat ori scrisoarea lui, ori fără un Protopop îmbuibat alături!

Oare asupra sufletelor voastre, mai mult influențează dorința unui socru de cât școala lungă a Seminarului și a Facultății?

Ca fostul deputat M. ne judeca multă hime.

Câtă vreme biserică va fi gătită de politicianism și infectată de viciul fanarismului ea va merge tot înapoi și Clerul va fi desconsiderat.

Fiți voi de veghe; fiți gardianii împotriva acestor vrăjmași ai bisericii cari n-o lasă să trăiască!

... Și atunci nu numai că nu veți mai purta ponoase dar veți fi și slaviți!

„Candela”

Biserica și Politicianismul

«Ah, Dachie, Dachie, striga protosinghelul Naum Râmniceanu — 1764—1837 —, fii tăi plâng și suspină, ca un pom ce îngrădire nu are: cine trece pe cale, rumpe și te lasă de jale!»

Cât de mult se potrivește exclamațiunea aceasta, pentru Biserica țării românești de azi!

Stoarsă până mai deună zi de lăcomia fără de margini a călugărilor greci, azi, Biserica românească, de formă condusă de niște figuranți e pângărită și lovită în cele mai simțitoare interese ale ei, de toate lepădăturile cluburilor politice, cari neputându-și găsi loc în alte administrațiuni publice, sunt buni totuș de condus și îndrumat Biserica, în vreme ce, turma cea mare a credincioșilor, fii țării aceștia, cari au fost și cei mai buni fii ai Bisericii ortodoxe, lipsiți de conducători iscușiți, ori scârbiți de spectacolul în care se da administrația bisericească, balanțează, între necredință, indiferență ori superstiție!

Mitropoliți și Episcopii, de azi, recrutați dintr'un mediu absolut nepotrivit pentru chemarea lor, sunt adesea inferiori și ca moralitate și ca duh bisericesc, chiar și episcopilor din secolele precedente, de naționalitate străină.

Episcopii aceia, în funcțiunile lor, dacă nu aveau dragoste de țară, aveau totuș frica de Dumnezeu, în vreme ce Kiriarhii de azi, mai toți nu mai cunosc, nici dragostea de țară, de turma lor, pentru mântuirea căreia nu lucrează nimic, după cum nu știu nici ce este frica de Dumnezeu.

Istoria bisericii românești, în începuturile secolului XX, va înscrie pagini de necruțătoare mustrare.

În vremea de azi, în toate administrațiunile publice s'au civilizat și s'au îndreptat moravurile și deprinderile rele, numai în Biserică, administrația e anarhică și sanavolnică iar judecate turcească.

Starea aceasta nenorocită din Biserică, ne conduce la o exclamațiune asemănătoare cu a lui Naum Râmnicianu: Ah! Biserică a țării românești! Ai ajuns întocmai ca un pom neîngrădit într'o râspântie!

Oricine trece pe lângă tine, îți mănâncă fructele și îți rupe crengile!

Poate că și organizația bisericii în statul nostru, e de vină. În cazul acesta, ea trebuie schimbată. Răposatul Rege al României Carol I, a făcut Biserica românească autocefală față de Patriarhie, și Biserica românească îi va fi de veci recunoscătoare. Noului Rege Ferdinand I i se rezervă altă operă și mai de folos pentru Biserică: autocefalia ei față de Politiciani. Și noul Rege, dacă ar exista Melhisedecul care să-L îndrumeze, cred eu, ar pași la lucru. Dar unde e Melhisedec?

Avem un Rege care promite și n'avem pe Melhisedec! Trimete-ni-l, Doamne!

Gasesc foarte nimerit, să public odată cu rândurile aceste și „Incheierea” frumoasei și instructivei «Istoria Bisericii românești» a d-lui Profesor N. Iorga.

Incheiere

«Această organizație, suferă de mai multe rele esențiale, a căror constatare e o datorie a autorului acestei cărți deși n'are aface cu caracterul el patronat de Minister.

Felul de alegere al Episcopilor îi supune fluctuațiunilor și intereselor politice, une ori chiar intereselor personale. Episcopii nu mai pot veni din monastiri, dintre cări cele mai multe, sunt astăzi închisori, splitale, azlluri, une ori și școli sau ruine, iar celelalte sunt lăsate în seama unor egumeni ignoranți și fără demnitate, cari se impun alegerii episcopului, pentru un motiv sau pentru un altul.

Acolo, nu mai e nici cărturarie, nici gospodărie, nici râvnă pentru Biserică și simț al chemării ei: cu două-trei monastiri model, dintre cele cu nume mai glorioase, bine organizate și cuprinzând în ele seminariile, apoi Facultatea de Teologie, condusă în spirit bisericesc de arhieriei și Tipografia cărților bisericești, cărora le trebuie forma practică, material tralnic, text curat și limba adevărat românească—în locul limbei modernizate care a fost așa de mult și cu dreptate criticată—adevărate pepiniere de episcopi și arhieriei, am folosi mai mult decât cu toate paraglnile de azi. O singură monastire de femei,—având ateliere de arte, pe care actul de fundație al lui Veniamin le prevede pentru Văratec și Agapia, unde doar de se mai lucrează, în valmașagul oaspeților mreni din fiecare vară, printre cari eterodoxi, șaic, mohair și dulcețuri de speculă,—ar ajunge.

Preoții—scăpați de tutela episcopilor de enoriași,—ar putea fi consultați în tot ce privește părți din gospodăria Bisericii, rezervând Sinodului, dogma și administrația bisericească superioară, scoțându-l de sub tutela Ministerului de Culte. Nici într'un caz, din-

Preoții trăși în mediul laic, materialist și sceptic, amestecați în viața politică, legați prin interesele familiei lor, din preoție, nu s'ar ridica episcopi, prin voturi date potrivit cu interesele unui partid astăzi, ale altui partid de mâine în folosul unor preoți vaduvi, foști profesori și elemente cunoscute în luptele politice. S'ar înălțura astfel și «afaceri» ca aceia din 1896 a Mitropolitului Ghenadie Petrescu, fost episcop de Argeș, a cărui ambiție jignă pe unii și servi pe alții, aducând caterisirea sa de Sinod, care apoi sub alt Minister, îi restituie la distanță de câteva luni — 20 Mai — 4 Decembrie — situația de Mitropolit, făcându-i făgăduiala, că va demisiona — «afacere» care unită cu «cazul» Mitropolitului Moldovii Partenie, (1909) s'arat esențial prestigiul clerului înalt în România.

Un fond al Bisericii, cu isvoare mult mai bogate, decât ale Casei Bisericii de astăzi, cu o conducere care să facă a se simți voinea arhierilor — împunându-li-se oricâtă răspundere pentru aceasta, față de înalta instituție a Curții Conturilor — ar avea să suporte toate cheltuielile clerului. Iar grija monumentelor bisericesti, cari sunt cea mai curată față a noastră, nu poate fi împărțită cu nimeni de o Comisie a lor, cu caracter permanent și competență deplină și cu puteri executive.

— Credința tare a celui ce scrie aceste rânduri, e că numai astfel Biserica românească, în care au intrat de o vreme atâția tineri cu sentimente care s'ar putea ridica din zdrențele umiliei și din praful ruinelor sale. Și aceasta trebuie să se facă, pentru că în starea Bisericii unui popor se oglindește mai strălucitor moralitatea lui, condiție esențială a vieții lui de stat și naționale.

Iată ce plan frumos de organizație bisericască, da în rândurile de mai

sus D-l Profesor N. Iorga, cel mai bun fiu al Bisericii noastre naționale!

Vorba este: găsiți-se-va în Sodoma de azi, nu toți Iô, nu cinci, nu doi, ci unul singur, care să susțină planul acesta de organizație, care să mântuiască cetatea ortodoxismului de plaga imorală; care se cheamă «Politicianismul»? Să mai așteptăm? Vom mai aștepta, tare mult ne temem însă, că în Sodoma de azi, nu se va găsi nici un Lot, care să poată găzdui pe Arhanghelul bine-vestitor!...

C

Maniaci religioși?

Mai zilele trecute, a răposat întru Domnul, Dimitrie A. Sturza, fost multă vreme șef al partidului liberal, fost de mai multe ori Prim ministru și Secretar perpetuu al Academiei Române.

Calitatea cea de căpetenie a ilustrului defunct, a fost probitatea. Poate că această nobilă însușire, l'a determinat în ultimul timp să se demită din Șefia partidului liberal.

Dar Sturza era religios. Era prea religios. Citia cu o sete nespusă nu numai Biblia și cărțile de teologie ci și cărțile de ritual. În sinea lui, Sturza era mai habotnic religios de cât un pustnic. Sturza a fost un maniac religios, au zis în cor mai multe ziare. Ca și când însușirea aceasta, care i-a format cinstea și i-a mărit personalitatea, a fost o scădere a marelui dispărut.

O înșelăciune a veacului acestuia!

Dar răposatul Arhiduce Franț Ferdinand, despre care Arhiepiscopul catolic diu București, a mărturisit că se împărtășia și se mărturisia în fiecare săptămână, tot un maniac religios a

fost? Dacă da, atunci, mania religioasă departe de a fi o scădere, este cea mai nobilă și mai ideală calitate.

Marele John Locke, pedagogul ale cărui principii psihologice și pedagogice, vor trăi, câtă vreme vor fi copii de educat și instruit, Iesusitul Doctor fără de arginți al timpului său, marele Politician, care a fixat așa de inteligent raporturile dintre Suzeranitate și naționalitate precum și raporturile dintre Religione și Naționalitate, acest Locke, care la adânci bătrânețe a făcut cele mai reușite Comentarli asupra Epistolelor Apostolului Paul, a răposat întru Domnul — 1704 — în ascultarea frumoaselor versuri din Psaltire pe care i le citea fără încetare binefacătoare sa D-na Mashani.

El însuși a scris pe Epitaful său între altele, cuvintele: Stai Calatorule! ...Dacă tu vrei un exemplu de moralitate, îl ai în Evanghelle... Ei bine, Locke, după ziarștii noștri, ar trebui să fie Șeful maniacilor religioși.

Dar maniacii aceștia, a fost atât de utili Omenirii, încât un Locke, va trăi cât și ea.

Și atunci, pentru un om mare, cea mai mare laudă ar trebui să fie: mania religioasă.

Versuri politice asupra stemei prea luminatului, slavitudinii și blagocetivului Io Mihail Racoviță Voievod pe Evanghelia tipărită de Kir Neofit dela Crit Mitropolitul Țării românești în anul de la Hr. 1742.

«Două închipuiri ce'n pecete s'au
insemnat,
«D-lui Mihail dela Hristos i s'au dat
«Bunul stăpîn Moldovei îl adeverează
«Cor. al Valahiei nomn il
incredințază;
«Amindouă steme de Domnie
iacoronat,
«Până la adânci bătrânețe i leau dat.

«Pre Domnul Mihail cu-i tie
Racoviță
«Păzească-l Dumnezeu cu multă
biruință
«Ce acum domnește Țara
românească
«Domnul să-l păzească ca s-o
stăpânească

Evanghelia aceasta tipărită de Pop Stoica Iacovici are pe ultima pagină versurile următoare:

«Precum dorăsc să sosiască la
vadu cel cu adăpostin
«Carii sunt băluți de valurile mării
cu neodihni
«Intr'acestaș chip și Tipograful, de
cărții sfârșit
«Laudă neincetat lui Dumnezeu
și mulțumiri

Cine se aseamănă se adună

D-nul P. Gârboviceanu, Administrator
Casii Bisericii în bună societate
cu subalternul său Ștefan Eftimescu

Încă dela apariția ei, foaia această a luat atitudine, atât împotriva bruiului amestec al politicii și politicianilor în administrația Bisericii, cât împotriva unui defensor eclesiastic moniac și imoral de pe lângă Casa Bisericii, anume Ștefan Eftimescu.

Necunoscând pe d-l Gârboviceanu decât numai după chip și după limbaj, închipuindu-ne că liliacul casii s'a făcut mare numai din anafura Bisericii, va avea, ori cum, nișcă de gust de ea, la revenirea d-lui P. Gârboviceanu în fruntea Casii Bisericii am avut un moment de ratăcire, bucurându-ne și felicitându-ne.

Că unora, încrezătorii în devotamentul datorat de d-sa Bisericii, care-l îndoapă, l-am cerut curățirea Instituției ce conduce de un compromis ca Eftimescu și de un șnapan ca Protopopul de Dâmbovița, Icon. N. Popescu Tăta.

I-am demonstrat prin petiții în regulă, cu probe evidente, incorectitudinea punșășilor, ce-l înconșoară; i-am dat timp de cercetare a denunșărilor noastre; l-am îmboldit puțin în slăbiciunea lui, pentru a-l desmetici; l-am făcut atent asupra prejudicillor morale, la cari se expune, continuând a sta în compania punșășilor arătați de noi; i-am spus că protejând pe punșăși, e ameninșat să poarte ponosul lor; i-am spus de toate și toate au fost în zadar.

Pentru d-l Gârboviceanu, Biserica și interesele ei, sunt nimica toată pe lângă punșășil, de toate categoriile cari poartă fie și temporar, bastonul de liberal-colectivist

Pentru unii, elevii d-lui Gârboviceanu, cari-l cunosc ca profesor — în numerile vîntoare, ne vom permite a-i reproduce una din celebrosupidele sale lecțiuni de limba și literatura română la Seminarul Central — constatarea ce facem azi, nu e o surpriză.

Pentru a înlătura orice echivoc în cunoașterea personalității patronului societății imorale «Eftimescu, Tăta & Comp» cum și pentru a demonstra cugetarea franceză: «Cine se adună, se aseamănă», reproducem, deocamdată fără comentariu următorul articol din ziarul naționalist, «*Îndreptarea*» din județul Mehedinți, județul care a ridicat pe d-l Gârboviceanu în înălțimile, cari l-au furat și câtă bruma minte, avea.

Cazul d-lui Petre Gârboviceanu

Sub titlul acesta, „*Înainte*” din București, în numărul său 434, publică următoarele:

— D-l P. Gârboviceanu, are 1300 lei lunar, în calitate de Administrator

al Casii Bisericii. Pentru un post așa de mare, leafa este, de sigur, infimă. Catedra dela Seminar, la care a pus suplinitor și dela care primește o cotă parte, iarăș infimă; direcția școlii normale a societății pentru învățatura poporului Român, unde pe lângă alte angarale infime, mai are și locuința gratis, încă cea infime. — «Înainte» nu știe că d-l Gârboviceanu este și redactor la revista sf. Sinod «*Biserica Ortodoxă*» de unde primește salariu gras, și fără să lucreze și fără a-și pune suplinitor, oșebit că dela Casa Bisericii, încasează și alte diurne pentru slujbe închipuite N. R.

Ca om perfect corect, care n'ar eși — Doamne ferește — din litera legii, d-l Gârboviceanu, citind paragraful din regulamentul indemnizațiilor pentru chirie, care glăsuiește că se vor da indemnizații, tuturor funcționarilor cari n'au locuința, dela stat, județ, sau comună, a încasat și d-sa, respectiva indemnizație de chirie, în calitate de profesor și administrator al Casii Bisericii.

Că d-sa, posedă locuința dela școala normală a societății pentru învățatura poporului Român, care este o instituție simllară cu toate celealte școli normale; că în calitatea sa de înalt funcționar al statului, ar fi trebuit să aibă oarecare jenă și obraz și să nu încaseze indemnizația de chirie când d-sa are gratis locuința dela o instituție publică; că e urâcios lucru, să te folosești de o scâpare din vedere a regulamentului, care nu putea prevedea toate cazurile în parte și să încasezi pe nedrept, în folosul tău personal niște bani destinați luminării poporului; toate acestea, sunt niște lucruri, cari dacă ar putea intra în capul d-lui Administrator al Casii Bisericii, ar însemna că d-sa, nu mai este nici d-l P. Gârboviceanu, nici liberal-național.

Suntem de acord cu aprecierile ziarului conservator, în afară de ceace

privește naționalismul-liberal al d-lui P. Gârboviceanu. Nu toți membrii partidului liberal sunt ca d-l Gârboviceanu. Din contra: sunt mulți fruntași liberali, cari cunosc adevărata d-sale valoare și cari nu i-au îngăduit să fie numit secretar general la Ministerul Cultelor, cum îndrăsnise să ceară.

D-l Gârboviceanu, este numai întâmplător național-liberal.

Tot așa ar fi putut fi și conservator și atunci probabil, aprecierile Ziarului «*Inainte*» le-ar fi făcut vre-un ziar liberal.

Un lucru, rămâne totuși bine lămurit. D-l Gârboviceanu a ajuns acolo, unde trebuia, să ajungă.

Crescul din vistieria țării, ca să se facă preot, dânsul, în loc de antereu, a îmbrăcat fracul; nu are alt crez, decât francul și cu autoritatea pe care i-o dau francul și fracul, discută cauzele lipsei de preoți la sate. Și e bine să o știe aceasta și Mehedințenii, mai ales preoții și învățătorii, cari l-au trimis odată în Parlament, deschizându-i poarta, să râvnească la situații și demnități, mai presus de puterile nemerniciei sale.»

Iată, cine este și D-l P. Gârboviceanu!

Nu e așa că dânsul, se află, în bună companie cu asociația «Eftimescu, Tăta & Comp?»

Cine nu este destul de lămurit acum, va înțelege aceasta, în numerile viitoare.

Șoarecii, ca D-l Gârboviceanu, au subordonat Biserica, Politicii și Interesului și i-au ros temelii. D-l Gârboviceanu, nu va putea lua pozițiune contra Eftimștilor, pentrucă, corb la corb, nu-și scoate ochii.

Poșta redacției

S. S. Pr. V. R. S. I. — Articolul Frăția Tale intitulat „Valeriu-Vexler” și sl. Mitropolie din București, se va publica mai târziu după ce unul dintre noi se va convinge măcar în parte de temeinicia denunțului Frăției Tale.

Până atunci noi credem, că Valeriu-Vexler, poate fi cel mult chiriașul stăpânului Mitropoliei din București, nu antreprenorul ei, cum afirmă Frăția Ta.

Să fim înșelați?... Nu vom da înapoi în fața înaltea tunurilor de 42 c. m., în cazul acesta. Răbdare...

SS. Pr. C. Morariu Pătrăuți Bucovina, Tit Liteni Suceava, Brebeanu Brăbu Pralova, C. Provianu Cămpina, R. Cerviș Școțaru vechiu Brăila, Antonie Dubău Molodot Dorohoi, Isaia Popescu V.-Lungă Pralova, G. Lucianu Sculeni-Iași, N. Gr. Aramă Tîrgoviște. Primit abonamentul și mulțumim.

Aveți cuvenitele recepise, anexate No. 7.

Reclamațiuni

Recomandăm atenției I. P. S. S. Mitropolitului Primat D. D. Dr. Conon, următoarele: Două maice dela Monastirea Pășani jud. Ilfov, ne reclamă, că Stareța aceluia Monastiri se dedă la mai multe abuzuri: 1) Oprește corespondența maicilor, în scopul a dovedi pe acele maice, cari ar denunța-o; 2) Trimite cu slla maicele după cerșit prin sate și orașe; 3) În vederea unei mobilizări cerându-i să se facă un tablou de maice cari ar trebui să însoțiască trupele ca „sori de caritate” numita stareța, a ocolit pe maicele cari au mituit-o iar pe acele cari au voit să-i dea parale, nu numai că le-a trecut în tablou, dar le-a și pedepsit, ca ne supuse.

E de dorit o anchetă strasnică. Monastirile, mai ales cele de maici sunt destul de hulite, ca să mai poată purta și acest pond...

Rev. Sale Părintelui Iconom Dr.

Popescu Mănițești

Profesor Universitar București

În numărul 10 a. c. al „Revistei ortodoxe“, la rubrica „Culia cu scrisori“ două note, răspundeți unor atitudini „Candelii“ noastre.

Vă mărturisim sincer, că nu ne așteptăm la aceasta, și cu atât mai mult, nu ne așteptăm la asemenea murdărie, chiar de la P. C. Voastră!

Să nu mai trambățăm faptele urâte, ale unuia sau altuia din Cler, ci să adresăm direct Autorităților respectabile pentru reprimarea răului!

Dar atunci, când Autoritățile acelea, în loc să se adreseze la noi, adresați în seamă nici măcar denunțările publice, la ce folos denunțările personale secrete?

Noi ne vaicărăm că nu avem destul curaj pentru a înfronța nedreptatea și săvârșim din cler și Sfinția Voastră, ne știm statori să tăcem?

Dacă vom tăcea noi, vor striga piețele Bisericii!

Ora Cucernicia Voastră, care sunteți burduf de carte bisericească, nu vă propovăduiți Fariseismul! Numai în cuvintele Evangheliei în deșert! Stăpânul nostru Hristos nici un păcat n'a biciuit mai grozav ca Fariseismul și Vârșirea raormintelor! Nimic nu-l plăcut Lui mai mult ca Adevărul și Dreptatea. Pacatul mărturisit și pe jumătate lertat. În nici o rașină de activitate socială, Falșitatea, Mășteritul plac. Simonia, Viclenia, Nedreptatea, Minciuna, etc., nu se simte mai puțin ca în Administrația Bisericii!

Peșonubi, care trebuie să cu-

noască în original legea blândului Iisus, nu i se permite să propovăduiască acoperirea asupririi, nedreptății și necinstitii!

De mai bine 50 de ani, Biserica țării românești, cu toate Legile Clerului și cu toată cartea teologică, merge tot înapoi!

Cu toată iscusința profesorilor de religione, Religiunea merge numai descrescendo și cu toată silința profesorilor școlilor clericale, absolvenții acestora, îmbracă haina neagră, tot mai fără simț și fără ideal, ori n-o îmbracă, pentru că o desprețuiesc.

Pe cine să acuzăm? Părintele Mănițești, simte ver un fior în oase?!

Și atunci îl întrebăm iarăși: Sunteți amatorii Adevărului sau al Minciunii?!

.....

„Candela“.

Felurite

Examenul de înaintare pentru Preoți

Primiți numeroase scrisori prin care suntem solicitați să stăruim pentru legiferarea examenului de înaintare pentru preoți.

Noi ne-am spus odată părerea și o studiem, ori cu ocazia Congresului Preoțesc, suntem de părere să întocmim un Memoriu pentru Sfântul Sinod, după care un exemplar să se trimită și d-lui Ministru al Cultelor.

Frații Preoți, nu ar face rău, dacă

și-ar manifesta această dorință și față de P. C. Ionom Constantin Nazarie profesor universitar, directorul internatului teologic București, inițiatorul Congresului Preoțesc.

—x—

Judecată mărginită. — În sesiunea de toamnă a Consistoriului superior Bisericesc, din luna Octombrie c., P. Ș. Arhiepiscop Teofil Ploieșteanu a propus înființarea unui fond religios pe lângă Casa Bisericii a căruia bază să se pună cu cel 600.000 lei, lăsați prin testamentul Regelui Carol.

La propunerea P. S. Teofil, în mod fațăș s'a asociat și P. C. Ionom Stavrofor Const. Nazarie, explicând că fondul poate rămâne la Casa Bisericii, care nu va avea dreptul să-l atace, de cât avizul cu Consistoriul Superior. O idee sublimă! Propunătorii voiau adică să ferească fondul acesta de ghiarele Livlenilor Dumitreștilor etc., ori și de înclinarea spre stricare a caracterelor cum e cazul d-lui Gârboviceanu care cel puțin în trecut, risipea din larg arginții Casei Bisericii pentru a se scăpa de umbra.... lui Iuda.

Dar nu.... ideea aceasta, n'a putut intra în capul Mitropolitului Moldovei I. P. S. Pimen și nici nu avea loc.

Urmăriți separarea Bisericii de Stat, a zis răstit I. P. S. Sa?

Bine a zis D-l Profesor Iorga, că Dumnezeu, nu văduvește Preoții, pentru a se face Episcopi!

—x—

Curiozități.

P. S. Sa Episcopul Sofronie, al Rîmnicului Noului Severin, care a scos cu

talerul de la săraci la sfințirea unei Biserici în Jud. Dolj 1000 lei — scrie acest pensionar D-l M. Pasculescu în «Apararea Națională» din Craiova — donat 20.000 Fondațiunii universității «Carol I». De sigur, o faptă frumoasă! Dar are o temelie putredă!

—x—

O scenă nostimă.

Mai acum vre-o două luni de zile s'a târnosit Biserica Monastirii Văratea din Jud. Dâmbovița. Delegat la sfânta Mitropolie cu oficierea acestui act, a fost P. S. Arhiepiscop Evghie Pitișteanu. Deși nepoftit a venit Protopopul de Dâmbovița Icon. N. Popescu Țăța.

Bine înțeles, că la această solennitate a asistat lume multă și s'a strâns și ceva parale.

Casiera Monastirii înainte de începerea sfintei Leturghii, strângând banii adunați într'o basma, i-a întins Arhiepiscopului spre binecuvântare. Protopopul de Dâmbovița Icon. N. Popescu Țăța, care era lângă Arhiepiscop a pus mâna pe punga de bani și trăgând ea zice: Cine slujește altarului, altar să se hrănească. Casiera la rândul ei a ripostat: Nici nu te-am vădit aci și nici nu aveam nevoie de Sf. Ta; noi avem datorii de plătit plocioane de dat. Ai venit să ne și pe noi? Bietul Arhiepiscop la rândul său prieten și cu Țăța — din alte vremuri prieten și cu adevărul, a zis: Nu atinge Protopopul de banii acești Femeilor sărace să li dai, nu să li dai. De sigur, că Arhiepiscopului Evghie

impunerea o'alta' atitudinea fata de
parul Tatii. Avea cel puţin, datorita
a înţelegerii pe arhiepiscopul Primate,
pre purtarea lui Tatii.

de folos pentru Bibliotecile
parohiale.

Mica Biblie cu icoane de P. S.
scopul Huşilor Nicodim, P. C. Ar-
andrit Iulius Scriban Directorul Se-
minarului Central din Bucureşti, şi P.
Savin Directorul Seminarului Ve-
din din Iaşi.

De vânzare la autori.

„65 Predici populare“ de Arhiman-
dritul Iulius Scriban Directorul Semi-
narului Central din Bucureşti. De vân-
zare la autor.

„Predici la toate Duminicile de peste
an. Tonul I un volum de 280 pagini
aprobat de Sf. Sinod, de Iconomul
Ion Malăescu Protoereul Jud. Dolj.
Preţul 5 lei. De vânzare la autor sau
la Tipografia N. D. Miloşescu Târgu-
Jiu.

Către Fraţii Preoţi şi Onor.

Epitropiile bisericesti

O asociaţie de căţi-va români şi buni creştini, s'a înfiinţat în
Bucureşti în scopul naţionalizării comerţului de

OBIECTE ŞI VESTIMINTE BISERICESTI

Societatea aceasta se numeşte

„Sfânta Treime“

are Magazinul ei în Bucureşti, calea Griviţei 124, lângă gara de Nord.
Societatea are şi volajori tot Români, care se prezintă la cerere
în orice localitate cu mostre şi obiectele comandate.

Societatea aceasta, toarnă clopote noi şi retoarnă clopote vechi
etc. Face şi înlesniri de plată. în condiţiuni avantajoase, Societa-
„Sf. Treime“ confecţionează şi haine preoţeşti, din cele mai veri-
le stoffe şi mohairuri. Pentru Preoţi, e o datorie să încurajeze şi
sute această încercare.

Notaţi bine adresa :

„Sf. Treime“

Calea Griviţei 124 Bucureşti

Fabrica de Oțet Vultur

Societate anonimă pentru industria Oțetului
care să recomandă ca cel mai igienic și gustos

Capital social 400.000 lei deplin vărsat

Telefon 64 ./. București, Soseaua Ștefan-cel-Mare, 118 ./. Telefon 64

FABRICĂ DE „VULCAN” SOCIETATE ANONIMĂ BUCUREȘTI — GARA DEALUL SPIREI — BUCUREȘTI

Execută în cele mai bune condițiuni:

CAZANE DE ABURI

Brevet Babcock & Wilcox-Londra, multibulare cu circulație de apă

Cornwall, Tischbein, Lachapele, etc.

CONSTRUCȚIUNI DE FER

Forme pentru acoperșuri. Poduri metalice. Macarale rulantă. Stâlpi în șarpantă, etc.

INSTALAȚIUNI COMPLETE

de Fabrici de Petrol, Spirit, Ferăstruc cu aburi, Rezervoare mlei și marfă, capacitate până la 500 vagoane

Curățătoare de apă, brevet „Malvăr Broda Berlin”

Furnizorii C. F. R., Ministerul de Industrie și al Lucrărilor Publice, Primării, etc.

DEVIZE ȘI PROSPECTE GRATIS

VAST ATELIER DE STRUNOARIE
Reparațiuni de Mașini, Transmisii
de forță, Borcane pentru Sondajii

TURNĂTORIE MODERNĂ

Roți de transmisie. Volante pentru mașini
în dimensiunile cele mai mari

Console și Stâlpi de fontă. Capace de canale,
etc., etc.

TIPOGRAFIA „LUPTA”

BUCUREȘTI

No. 113. — CALEA VICTORIEI. — No. 113.

(În curte)

EXECUTĂ ORICE LUCRĂRI ATINGĂTOARE
DE ACEASTA BRANȘĂ. PRECUM:
TEZE, BROȘURI, REGISTRE DE TOT FELUL,
CĂRȚI DE VIZITA, BILETE DE NUNTA,
BILETE DE MORT, FACTURI, ADRESE,
MEMORANDE, EȚC., ETC.